

Balibo fem

I sökandet efter rättvisa i fallet med de fem journalister som dödades i Östtimor för 30 år sedan har domstolen i Gebe, Sydney, nyligen tagit upp deras fall och utfärdat en arresteringsorder på den indonesiske officeren Mohammad Yunus Yosfiah. Vidare förhandlingar om fallet ska äga rum den första maj 2007. Organisationen Reportrar utan gränser samt inte minst familjer och släktingar till de mördade journalisterna välkomnar domstolens beslut.

Reportrar utan gränser uppmanar även Gough Whitlam, som var Australiens premiärminister när Indonesien invaderade Östtimor, att infinna sig i domstol. "Whitlams vittnesmål skulle bekräfta eller avvisa vittnesmål som gavs av förre detta statstjänstemän att Australiens högsta ämbetsman var informerad om vad som hade hänt med de fem journalisterna i Balibo mindre än en timme efter att de hade mödats", sade organisationen.

Ej regeringsfråga

Nyheter om domstolsbeslutet nådde Australiens utrikesminister Alexander Downer som var på tillfälligt besök i Indonesien. Den 6 mars 2007 kommenterade han fallet för journalister i den indonesiske presidentens kontor. Han sade att det inte är en fråga för den australiska regeringen och att fallet inte är relaterat till lagen angående relationer mellan länderna. Det är också därför som det inte blir ett officiellt ämne för samtal mellan Indonesiens och Australiens regeringar. Händelsen ägde rum för 30 år sedan, sade han (*Gatra*, 2007-03-07).

Från Indonesiens sida gav presstalesmannen på utrikesministeriet, Kristiarto Legowo, förklaringen att fallet är avslutat och att ministeriet inte vill se nya fakta för att öppna det igen. Legowo tillade att Indonesiens regering är övertygad om att journalisterna föll offer för korskeld.

Östtimor 1975

Den portugisiska administrationen lämnade hastigt sin koloni Östtimor utan att ordna avkoloniseringen. Detta skapade ett politiskt maktvakuum. Vad som fanns var några nyligen etablerade politiska partier, bland annat UDT, Kota och Fretilin som inte hade kunnat samarbeta för att upprätta en fungerande administration. Samtidigt växte annekteringshotet från Indonesiens militärregim under ledning av diktatorn general Suharto.

I oktober 1975 skickade Australiens TV Network Channel 7 och 9 en grupp journalister till Östtimor med uppgift att rapportera om situationen på Östtimor. Gruppen bestod av två australier, reportern Greg Shackleton (27) och ljudteknikern Tony Stewart (21), kameramannen Gary Cunningham (27) för HSV (Seven Network) i Melbourne samt två britiska medborgare - kameramannen Brian Peters (29) och reportern Malcolm Rennie (28). De arbetade båda för TCN-9 (Nine Network) i Sydney.

De kom till Balibo, en liten stad som ligger ungefär 10 km från gränsen mellan Öst- och Västtimor som tillhörde Indonesien. Situationen längs gränsområdet var mycket spänd på grund av att indonesiska militära enheter ofta gjorde väpnade intrång i Östtimor.

Indonesiens hemliga militärteam för Östtimor

Tidningen *Banjermasin Post* skriver 2007-03-03 att Indonesien hade en hemlig plan för militära operationer i Östtimor som kallas Opsus (Operasi Khusus). Arkitekter för operationen var generalerna Ali Murtopo, Yoga Sugama och Benny Murdani. Opsus operative chef var överste Dading Kalbuadi. Jose Martin, som var medlem i Ali Murtopos stab, säger att syftet med Opsus var att skapa kaos i Östtimor. För att genomföra detta syfte hade man en grupp bestående av soldater och hemliga militära agenter som kallades "Team Susi".

Kapten Andreas

Ledare för detta team var kapten Andreas, som egentligen heter Mohammad Yunus Yosfiah. I sin karriär hade han befordrats till generalmajor. Han lämnade senare den militära karriären och blev yrkespolitiker. I president Habibies regering var han informationsminister. 1995 nominerades han till Indonesiens ambassadör i Australien under namnet general Mantiri, men Australien vägrade acceptera honom. Nu är han parlamentsledamot för PPP i det indonesiska parlamentet.

Militära operationer

Australian Broadcasting Company (ABC) tog i TV-programmet "Lateline and Foreign Correspondence" den 29 oktober 1998 upp fallet med de fem dödade journalisterna i Balibo 1975. Programledare var Jonathan Holmes. Han och journalisten Jill Joliffe presenterade vittnet Valentino Guterres. Enligt Guterres ägde händelsen rum i ett hus i Balibo. Orsaken till journalisternas död var Kopasus (speciell militär enhet) attack mot Balibo under ledning av överste Dading Kalbuadi och Bluejeanssoldater under ledning av kapten Andreas.

I sitt vittnesmål berättade Guterres att han rekryterades och tränades tillsammans med medlemmar av Apodeti och UDT av indonesiska soldater under kommandant Leo (fullständigt namn och rang sade han inte) i området nära gränsen. Syftet var att attackera Maliana och Balibo. Guterres sade också att överste Dading Kalbuadi hade sitt högkvarter i Batugade, och att Dading avbröt Fretilins radiomeddelande om journalisternas närvaro i området. Skriftlig information om journalisternas närvaro framfördes också till Dading.

Deltog i attacken

Guterres erkände att han tillsammans med 300

indonesiska soldater hade deltagit i attacken mot Balibo under ledning av kapten Andreas. Attacken mötte inget särskilt motstånd från Fretilins sida. Han hörde bara ljudet av några pistolskott under ungefär fem minuters tid och ljudet från de indonesiska soldaternas AK-gevär. Medlemmarna i Team Susi var Marcos, Chris och Simon (operativa namn). De sköt mot fönstren i ett hus. Guterres sade att han såg kaptenen ge ordern: "Skjut, skjut!". Chris sköt tre journalister som fanns inne i huset. Två andra journalister gömde sig i badrummet, varav en man kom ut skrikande "I'm tourist, I'm tourist"! Även de två journalisterna blev ihjälskjutna av Chris.

Kapten Andreas förnekar

I vittnesmålet förnekar kapten Andreas kategoriskt Guterres vittnesmål att han hade givit en mordorder, "I

Allahs namn kände jag inte den personen". Värt att nämna är att det finns en 30 minuters film från 1976 som är baserad på vad de fem journalisterna hade filmat strax innan de blev mördade. Filmens titel är "Island of Fear, Island of Hope". Filmen har svensk text och titeln är "Kämpande Land".

Förutom de fem journalisterna dödade i Balibo, finns det tre andra andra dödsfall som inte heller har undersökts fullständigt. Det gäller Roger East, som dödades i Dilis hamn den 8 december 1975, Bernadino Guterres, timoresisk radioreporter som mördades av indonesiska soldater den 26 augusti 1999 och Sanders Thoenes, holländsk frilansreporter för bland annat *Vrij Nederland*, *Financial Times* och *The Christian Science Monitor*. Thoenes mördades den 21 september 1999.

Hendrik Amahorseja

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> eller skicka ett brev till Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA.